

Pa tudi za kuhanje se sopara rabi. Nekateri kuhajo krompir s soparo in ne v vodi, tako postane krompir bolj škroba bogat, in bolj rediven, a pozabiti se ne sme, da pri tem pa več alkohola izgubi.

Naj omenim še neke rabe sopare, kjer se pa ne rabi ne nje toplota, niti nje razpenjavost, ampak le nje spreminjava v kapljivo-tekočo podobo. Kadar namreč narejajo špirit iz krompirja po zdrozovanju (mešanji) in vrenju, ima on še mnogo vode v sebi, katero pa je treba iz njega odpraviti. To pa se zgodi na prav lahek način. V steklenico (Kochflasche) denemo zmes špirita in vode, drugo kupico pa prazno postavimo v hladno vodó. Pri razgretji kipé sopare špirita, kajti špirit zavre že pri 62° R. ter se v prazni kupici zgosté. Kadar je polovica zmesi izhlapila, odstavi se luč, in pokaže se, da je špirita več, kakor vodé sopuhu podobne postalo. Tako ravnanje zove se prekapanje (destilovanje). Ako bi se večkrat destilovalo, tedaj bi se špirit skoraj popolnoma od vode ločil. (Prav za prav se špirit prav čisto od vode ne loči, kajti 90 — 96 percentni špirit dobi se še le po prežigovanji ali rektifikovanji.) — Kako in čemu se da tedaj sopara še rabi? — (Za sušenje, kurjavo, kuhanje, pri parostrojih in pri destilovanji.)

Naštejte razne načine rabe sopare! (1) — (Pervič rabi se razpenjavost sopare; 2. nje toplota in 3. povernitev nje v tekoči stan.) Kaj je razumeti pod destilovanjem? Kako ločijo špirit od vodé?

Sokrat, pedagog.

Sokrat je bil rojen v Atenah l. 469 pr. Kr. Oče mu je bil podobar, Sophroniskos, a mati Phaenarete. Nekaj časa je bil tudi Sokrat podobar, a pozneje mu to ni ugajalo. V svojem 30. letu je postal učenik. Za ta stan se ni kaj posebno pripravljaj, a izobražen je bil v vsem, kar mu je tadanji vek ponujal. Tudi se je privadil družbinske omike občevaje z odličnimi ženami. Prizadeval se je naj poprej sam moder postati; v tem se je odlikoval od modrijanov tega časa, ki so svojo modrost za denar prodajali. Sokrat ni imel posebnega kraja za poučevanje, sedaj ga najdemo na tergu, sedaj v delavnicah, kjer občuje z možmi in mladenči, ter jih izprašuje in poučuje. Vendar je bilo nekaj učencev, ki so se pri njemu izučili, ali jih je pripravljaj na kako smer v življenji. Najbolj znani med temi so: zgodovinar Xenophon, sloveči Alcibiad, tiran Kritias, ki je bil pod vladó strahú sovražnik nekdanjemu učeniku, veliki modrijan Plato, dalje Aeschines, Euklid, Aristipp in Antisthen. Vsi poznamo žalosten konec blagega moža. Dokler je živel, boril se je neprestano zoper laž, nečimernost in samopridnost svojih rojakov; Alcibiad imenuje ga naj-

večega izmed Grekov; učenec njegov, Platon, mu je spisal slavni zagovor; Cicero pravi od njega, da je modrost iz nebes prinesel v mesta in sela v stanovanje ljudi, a v njegovem 70. letu ga je zatožil Melitos, mlad pesnik, Anytos, demagog, in Lykon, govornik, da taji državne bogove, da vpeljuje nova božanstva, da zapeljuje mladino, obsojen je bil, da mora izpiti kozarec strupene pijače (pri Grekih tačas navadna smertna kazen). V treh rečeh je bila posebna njegova moč in veljava. 1. Bil je zvest prijatelj svojim učencem; 2. nesamopridno je iskal resnice; 3. njegovo življenje se je zlagalo z njegovim naukom. To je zadosti, da ga stavimo v izgled vsakemu gojitelju. Ljubezen do učencev, do poklica, je pač tisto, od kar zavisí vsako delovanje učiteljevo. Marsičesa pride, kar obtežuje to ljubezen, a pomankanje ljubezni obtežuje napredek. Učenik naj rad hodi v šolo in naj ga veseli poučevati. Učenci naj zapazijo, da se učitelj za nje zanimiva, da z njimi deli žal in veselje. Učeniki, ki hočejo preveč biti spoštovani in otrokom nikdar ne pokažejo veselega obraza, grené si sami življenje in ne dosežejo mnogo. Jean Paul pravi: Veselost je drevo, pod katerim vse lepo rase. Pestalozzi je prav zarad tega tako velik, ker je ljubil otroke in revno ljudstvo.

Kar zadene drugo točko „ljubezen do resnice,“ imamo dan danes veliko lože, kakor je imel tačas Sokrat. Pogan je iskal resnice, da bi druge o nji poučeval, a ni je najdel; mi jo imamo v kerščanski veri, resnice njene so neomajljive, tudi véda nam govori o resnici. Kerščanskemu učitelju je resnica to, da se derži razodenja Božjega. A nekaterim to ni zadosti da le verujejo razodenju, marveč hočejo resnice in skrivnosti preduhtati. Ti iščejo solnca, ki se na jasnem nebu svetí. — Ljubezen do resnice se posebno priporoča učiteljem, ki poučujejo v zgodovini ali pa, ki pišejo zgodovinske bukve. Marsikak presodek, marsikaka neresnica se razširja od ust do ust, ali se prepisuje iz bukev. Kdo se pač trudi, da bi spoznal resnico po avtentičnih virih.

Kar se tiče 3. točke, kaže se nam res Sokrat velikan. Vsi zgodovinarji pravijo o njemu: Storil je sam vse, kar je druge učil. Tak bi imel biti učitelj, ako vzamemo, da uči le, kar je dobro in resnično, a pravi vzor učenikom se nahaja samo jeden pot v svetovni zgodovini; in to je bil — Kristus, ki je bil s svojim naukom, z besedo in dejanjem in v vsem svojem življenji učitelj in gojitelj človečanstvu. Ako je bil tudi Sokrat, kakor vemo, v nekaterih rečeh zmotljiv, vendar je bil le velikan, ker sam je spolnoval vse, kar je zahteval od svojih učencev. Nekaj posebnega je bilo to, da se je v svojem poučevanju deržal le možkih, rekel je, da ženske nimajo toliko moči in stanovitnosti, da bi premišljevale in preudarjale, a tega je posebno treba pri modroslovji. Kaj bi rekel dan danes Sokrat, ko bi videl ženske šole in vseučilišča. Ali bi potem besedo preklical, nemara bi rekel, kakor njega dni Napoleon: „nekaj manj mo-

droslovja pa več gospodinjstva". Znano je namreč, da je Napoleon rekel slavni gospej, ko mu je nasvetovala zboljševanje odgoje: „preskerbite nam mater". Ali bi mu naš čas sè svojimi ustanovi za žensko odgojo bolj ugajal, no, tega nočemo pretresovati.

„Spoznavaj samega sebe". V teh besedah je izraženo kar si je Sokrat mislil o smotru pouka. Pouk in odgoja mu le pripomoreta do spoznanja in resnice. Človek sè svojimi naravnimi zmožnostmi mu je predmet, od katerega izhaja vsa odgoja in v katerega se zopet povrača. Smoter pouka je Sokratu: razvitek duševnih moči, svobodna misel in preiskava. Zato je neprijatelj vsaki védi, ki se zanaša le na veljavo drugih; le taka vednost ima pri njem pravo veljavo, ki se razvije iz človeka samega. Tedaj poudarja prav posebno svojo metodo; napovedanega (pozitivnega) nauka ne najdemo pri njem. Pri teh načelih se pa Sokrat nekako zлага z Rousseau-om in mnogimi ljudskimi izobraževalci denašnjega dné; tudi njim je geslo: *Svobodna misel in preiskovanje*, in po tem načelu zbršejo velik del veronauka. Ako dosledno mislimo, zavreči moramo potem ves zgodovinski pouk, ker tudi tam se pripoveduje le na vero. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Kamnika. (Učiteljska skupščina.) (Konec.) I točka. Zakaj ni nova šola pri ljudstvu tako priljubljena, kakor zasluži, in kaj bi bilo storiti, da bi dobila potrebno veljavo, poročuje učitelj Mesner iz Komenda. — Med drugim pravi, zakoni so stari toliko kot človeški rod, a se spreminjajo s časom; tako je tudi nastala iz stare nova šola, vsaka naprava ima svoje prijatelje in neprijatelje, tako tudi šola. Vzroki, da nova šola ni priljubljena, so blezo ti-le: V časih so učitelji sami krivi v svojem zasebnem življenji, da šola slabo slovi; vzrok so tudi strogi neprijatelji nove šole, dalje je vzroka iskati o napravi šole kakor take, ki naklada ljudstvu bremena in davke. — Dostikrat manjka tudi kolegialnosti med učitelji, vzlasti med mlajšimi in starejšimi. Med drugimi tudi omeni, da se kmetje čudijo, kako da imajo otroci pepelnico sredo, križev teden in vernih duš dan šolo, ko njih stariši v cerkev gredó, kakor bi otroci ne bili vere svojih starišev; tudi o velikem delu — o žetvi in ajdovi setvi stariši težko pogrešajo otrok in so nejevoljni, ako so kaznovani zato, ker so otroke doma obdržali, da jim pri poljedelstvu pomorejo. Poslednjič priporoča: 1) vsak naj natanko spolnuje svoje dolžnosti; 2) sleheren naj si prizadeva, šoli dobiti prijateljev; 3) šolski zakoni naj se tako uravnajo, da bodo veri in ljudstvu priležnejši; 4) živimo v prijateljstvu med sabo! — Oglasi se učitelj Letnar iz Doba, ter pravi, da v Kamniškem okraji mlajši starejših preko ne gledajo, tudi učitelj Strojjan iz Zaloga temu priterjuje, rekoč, da g. Mesner baje ni njega mislil, ki mu je sosed. G. Mesner pravi, da te besede ne veljajo komu navzočih, le sem ter tje se čuje o razporih med mlajšimi in starejšimi, in to je dalo povod, da je omenil stvari.